

Motie 'Integrale aanpak voor vrijkomend religieus erfgoed in Zeeland'

Provinciale Staten van Zeeland in vergadering bijeen op vrijdag 5 juni 2026,

Motie van de leden: Joan van Burg (SGP), Kees van den Berge (SGP), Hannie Kool – Blokland (CDA), Puck Halkes (VVD), Carolien Bierens (BBB), Lizo Koppejan (CU), Patrick van der Hoeft (PVV), Gert Heijkoop (JA21),

Constateerende dat:

- in de provincie Zeeland er ongeveer 400 kerkgebouwen zijn, waarvan een aanzienlijk aantal een rijksmonumentale status heeft¹;
- het aantal leegstaande en vrijkomende kerkgebouwen in Zeeland toeneemt als gevolg van ontkerkelijking en demografische ontwikkelingen²;
- kerkgebouwen een belangrijke cultuurhistorische, landschappelijke en sociale waarde vertegenwoordigen voor de Zeeuwse samenleving;
- het behoud en hergebruik van deze gebouwen onder druk staat door hoge onderhoudskosten, complexe eigendomsstructuren of afnemende financiële draagkracht van kerkelijke gemeenten;
- de helft van de eigenaren van kerkgebouwen aangeeft dat het voortzetten van de religieuze functie de komende 15 jaar onzeker is;
- er sprake is van versnippering in beleid, regie en samenwerking tussen betrokken partijen, zoals gemeenten, kerkbesturen en erfgoedorganisaties;
- dat de Zeeuwse gemeenten Borsele, Goes, Hulst, Sluis en Terneuzen en de provincie Zeeland samen met het bisdom Breda al een samenwerkingsovereenkomst met de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed hebben getekend. Deze overeenkomst het startpunt is om tot een zorgvuldige en respectvolle herbestemming te komen;
- de Stichting de Oude Zeeuwse Kerken bezig is zich om te vormen tot een professionele organisatie. Zij wil voldoen aan de basisvoorwaarden om een POM-status (Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud) te verkrijgen en dat dit dus betekent dat de SOZK door moet groeien naar voldoende omvang en een andere wijze van besturen om professioneel te kunnen werken;
- de provincie dit jaar met een nieuwe subsidieregeling is gekomen waarmee gemeenten deskundigheid kunnen inkopen om inhoudelijke opvolging te geven aan fase 1 (de inventarisatie) van de gemeentelijke kerkenvisies;

¹ Erfgoed Zeeland. (z.d.). Religieus erfgoed. Geraadpleegd op 2 april 2026, van erfgoedzeeland.nl/informatie-advies-en-ondersteuning/religieus-erfgoed/

² Terpstra, H. (2024). Verleden met toekomst? De kunst van het beheren van kerkgebouwen in veranderende tijden. [Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)

- er behoefte is bij gemeenten aan experts die over voldoende kennis en kunde beschikken om tot verantwoorde herbestemming van kerkgebouwen te komen.

Overwegende dat:

- bij het zoeken naar herbestemming van kerkgebouwen dient de transformatieladder als uitgangspunt. Gebouwen die voor een specifieke (religieuze) functie zijn ontworpen, functioneren doorgaans het best wanneer de nieuwe invulling aansluit bij de oorspronkelijke aard, inrichting en monumentale waarde van het kerkgebouw;
- de huidige verdienmodellen onder druk staan en er behoefte is aan innovatieve vormen van samenwerking en financiering;
- een integrale benadering kan bijdragen aan betere afstemming, kennisdeling en ondersteuning³;
- alle 13 Zeeuwse gemeenten kerkenvisies hebben opgesteld⁴; de 13 Zeeuwse gemeenten verantwoordelijk zijn en blijven voor de uitvoering van de aanbevelingen in hun gemeentelijke kerkenvisies;
- de totstandkoming van de 13 gemeentelijke kerkenvisies geen eindpunt is, maar een logisch vertrekpunt. Gemeenten dienen nu door de provincie gestimuleerd te worden om snel aan de slag te gaan in fase 2 met de aanbevelingen;
- een integrale aanpak, gebaseerd op en aanvullend op gemeentelijke visies, kan zorgen voor meer samenhang, strategische keuzes en toekomstbestendig beleid;
- gemeenten in hun omgevingsplan er rekening mee dienen te houden dat verschillende mogelijkheden voor herbestemming openblijven. Daarmee kan tegelijkertijd worden geborgd dat deze vaak publieke en beeldbepalende gebouwen zorgvuldig worden benut;
- gemeente-overstijgend gekeken kan worden welke herbestemming past bij welk kerkgebouw;
- er behoefte is aan kennis en kunde m.b.t. het herbestemmen van religieus erfgoed;
- herbestemming van kerkgebouwen een middel is om maatschappelijke doelen waar te maken. Juist in dorpen en wijken waar alternatieven schaars zijn, kunnen kerkgebouwen opnieuw betekenis krijgen als plek voor ontmoeting, cultuur, zorg, onderwijs en dienstverlening. Zo kunnen kerkgebouwen worden benut als strategisch instrument ter bevordering van de leefbaarheid en behoud van voorzieningen en daarmee raken zij direct aan de provinciale ambities voor Zeeland 2050;

³ Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. (2024). De impact van kerkenvisies in Overijssel: Eindrapport. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

⁴ Erfgoed Zeeland. (z.d.). *Kerkenvisie gemeente Goes*. Geraadpleegd op 3 april 2026, van erfgoedzeeland.nl/projecten-en-dossiers/kerkenvisies-zeeland/gemeente-goes/

STATENFRACTIE
Zeeland

M25

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

- om te onderzoeken hoe provinciebreed kansen voor kerken in relatie tot de toekomst en leefbaarheid beter kunnen worden benut;
- in kaart te brengen welke knelpunten er in Zeeland zijn bij het behoud en de herbestemming van kerkgebouwen;
- als provincie een regiefunctie (coördineren en stimuleren) te pakken en belanghebbende partijen bij elkaar te brengen om zo tot het opstellen van een integrale 'aanpak voor vrijkomend religieus erfgoed' te komen;
- samen met gemeenten en betrokken partijen te onderzoeken welke rol de SOZK (Stichting Oude Zeeuwse Kerken) in de toekomst kan vervullen bij het behoud en beheer van Zeeuwse kerkgebouwen. Daarbij wordt nadrukkelijk gekeken naar organisatorische draagkracht, bestuurlijke inrichting en de mogelijkheden voor een evenwichtige portefeuille van kerkgebouwen en herbestemmingen;
- te verkennen op welke wijze gemeenten en eigenaren voldoende toegang houden tot kennis en ondersteuning bij vraagstukken rondom kerkgebouwen en herbestemming, aanvullend op bestaande landelijke voorzieningen en marktpartijen;
- najaar 2026 na overleg met de belanghebbenden met een voorstel voor een 'integrale aanpak voor vrijkomend religieus erfgoed in Zeeland' te komen, waarbij ook ingegaan wordt op eventuele financieringsmogelijkheden en in hoeverre het mogelijk is bij het Rijk (extra) subsidie te krijgen.

En gaan over tot de orde van de dag,

Namens de,

SGP Statenfractie, Joan van Burg en Kees van den Berge

CDA Statenfractie, Hannie Kool – Blokland

VVD Statenfractie, Puck Halkes

BBB-Statenfractie, Carolien Bierens

CU-Statenfractie, Lizo Koppejan

PVV-Statenfractie, Patrick van der Hoeff

JA21-Statenfractie, Gert Heijkoop